

7. Историја етнологије

Свака наука у свом развоју пролази кроз две велике етапе, анегдотску и академску. У првој се сакупљају чињенице које се касније систематизују и у њима уочавају правилности и општости. Тако настају научни закони, теорије и објашњења прикупљених података и стварају се услови за појаву нове науке.

Овај пут је прешла и етнологија-антропологија, која је постала академска дисциплина у 19. веку, од када почињу да се појављују и развијају посебне школе и правци у њој.

-Предисторија етнологије-антропологије. Претходници: антика, средњи век и ренесанса.

-Буђење националне свести у доба хуманизма.

-Допринос историји етнологије 17. и 18. века: класицизам и егзотизам, путописци и компаратисти, филозофи и природњаци. Утицај просветитељства.

-Развој у раном 19. веку. Утицај романтизма. Митологизам и позитивизам.

-Параетнологија: улога идеолога у рађању наука о човеку. Проблеми са називом етнологије. Појава «науке о човеку». Изучавање праисторије. Појава физичке антропологије. Изучавање егзотичних друштава и друштвеног човека.

-Изучавање особености човека као дела природног света. Порекло човека и развој физичке антропологије. Од изучавања раса до појаве расизма.

Настанак праисторијске археологије.

-Етнологија као конзервативна друштвена наука.

-Крајње границе етнологије: национална и колонијална дисциплина.

-Школе и правци у класичној етнологији. Еволуционизам. Дифузионизам.

Аналитички правци. Психологизам и културализам. Функционализам.

Структурализам.

-Први класици: од Бастијана до Моргана.

-Анимизам и Тајлорово дело: компаратисти и теоретичари. Тајлор и Фрејзер.

-Теренска етнологија.

-Антиеволуционистичка реакција: Боас и морфологисти.

-Дифузионисти.

-Функционализам.

-Сусрет психоанализе и етнологије: Фројд.

-Развој од психоанализе ка етнологији: персоналисти и типологисти.

-Од социологије ка етнологији: француска етнологија. Етнологија филозофа и социолога. Етнологија практичара.

-Етнологија уочи Другог светског рата: утемељење у социологији.

Литература

Основна

1. Poarije, Žan. 1999. *Istorija etnologije*, Beograd: Plato; Zemun: XX vek
2. Bauzinger, Herman. 2002. *Etnologija: od proučavanja starine do kulturologije*, Beograd: Čigoja štampa; Knjižara Krug, str: 5-78.

Секундарна

1. Delijež, Rober. 2012. *Istorija antropologije: škole, pisci, teorije*, Beograd: Biblioteka XX vek; Knjižara Krug
2. Hač, Elvin, 1979. *Antropološke teorije*, Beograd: BIGZ, knj. 1-2

8. Развој етнологије-антропологије након Другог светског рата

-Школе и правци у савременој антропологији.

Први светски рат је означио врхунац империјалне моћи колонијалних сила и њихове борбе за нову прераспodelу света. Други – почетак губљења те моћи и њену трансформацију у неоколонијализам. Време у ком живимо, на прелазу другог у трећи миленијум, показује све особине довршења тог процеса. Након Другог светског рата на светској сцени се појављују нове земље и народи који почињу свој пут еманципације и модернизације на свим пољима – привредном, политичком и културном. То су, највећим делом, континенти ван Европе: Азија, Африка и Јужна Америка. У савременом добу неке од њих појављују се као нове велесиле: Кина, Индија, Иран, Бразил, арапски свет. Европа и њене ваневропске територије – Северна Америка и Аустралија пролазе кроз озбиљну цивилизацијску кризу. Изузетак је Русија, која пролази кроз кризу након распада СССР-а, али задржава статус велесиле и у новом добу. Јапан, као регионална велесила, има особен положај.

Криза друштва условљава и кризу знања у развијеном свету. У етнологији долази до озбиљног померања тежишта истраживања. Класичан предмет етнологије, примитивни народи и културе, сељаштво и народна култура, се сужава. Услед привредног и технолошког развоја, те категорије лагано нестају јер прерастају у градско становништво и друштвене слојеве. У савременој етнологији због тога почињу да се проучавају и савремено друштво и култура и градска средина. Тако етнологија постаје све више интердисциплинарна област истраживања, упућена на друге науке и области сазнања: филозофију, уметност, социологију, а у проучавању прошлости – на археологију, историју, историју уметности, географију, екологију, палеонтологију и др.

Након Другог светског рата, у ери Хладног рата, етнологија-антропологија је била под наглашеним идеолошким притиском. На Западу је служила за учвршћење либералне идеологије, а на Истоку – оне тоталитарног социјализма. Зато су појачане одлике њихових полазних претпоставки. Појава структурализма, који је педесетих година 20. века коначно оборио расистичку парадигму, означава почетак новог доба – на плану друштвене праксе и сазнања.

Због све израженије глобализације, истраживање локалног се повезује са глобалним, а посебно са универзалним. Отуда се учвршћује нови назив науке: етнологија-антропологија. У другој половини 20. века, у вези са великим друштвеним променама и појавом нових друштвених покрета појављује се и развија постколонијални дискурс, односно, посматрање и анализа антрополошких феномена из угла потчињених култура и подкултура, пре свега, ваневропских. Њени родоначелници су Едуард Саид и Франц Фанон. Овај приступ се обогаћује утицајем постмодерне и филозофије деконструкције. У оваквој савременој етнологији-антропологији долази до преиспитивања основних појмова, као што су народ, племе, обичај, заједница и тсл. Тежиште

анализе се помера ка феноменима као што су култура и идентитет, јер су управо они претрпели велике промене, због чега су и доведени у питање њихови класични концепти.

Литература

1. Bauzinger, Herman. 2002. *Etnologija: od proučavanja starine do kulturologije*, Beograd: Čigoja štampa; Knjižara Krug, str: 79-320.
2. Fabijeti, Ugo; Maligeti, Roberto; Matera, Vinčenco, 2002. *Uvod u antropologiju: od lokalnog do globalnog*. Prevela s italijanskog Mirela Radosavljević, Beograd: Clio
3. Rihtman-Augustin, Dunja, „Pretpostavke suvremenog etnološkog istraživanja“, *Narodna umjetnost*, br. 13/1976, Zagreb: Institut za narodnu umjetnost, str: 1–25.